

Излази сваке седмице
ва читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
тву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по године . . . . . 2 „
на три месеца . . . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ВА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

С Р П С К И С А Б О Р.

Доста је поодавно јављено, да ће се 18. маја о. г. састати у Карловцима сабор. Комесар Хубер дошао је дан два пре, но посланици се неискупише тога дана сви, а и синод је имао своју седницу те с тога сабор не буде одређеног дана отворен.

У понедељак 19. маја искупе се посланици у саборску дворану. Око десет сахата изјутра приспе и патријарх са владикама: Стојковићем, Кенђелцем, Анђелићем, Живковићем и Војиновићем. Грујић није ни дошао у Карловце, кажу да је болестан, а кажу и да се још није одердио.

Патријарх кад уђе у сабор, оде на своје место и поздрави сабор: добро нам дошли господо и добро вам дошли! Не јавља се да су што посланици на то одговорили, али ми одговарамо: да Бог да!

По томе хтеде патријарх да одреди њих неколико из сабора, који ће ићи по комесара.

Милетић примети, да би ваљало да патријарх прогласи да је сабор отворен. Ред је да председник каже: господо моја, отварам сабор или бар отварам седницу, но патријарх то неучини, него рече, да ово није нов сабор него је продужење и да је отворен онда, кад се први пут састао. Он дакле одреди, да иду по комесара: владика Живковић, прота Стефановић, Брановачки, др. Полит. др. Касапиновић и Ст. В. Поповић. Кад ће комесар доћи, изађе му патријарх са владикама до прага од дворане на сусрет. Комесар узме место председниково а патријарх дође међу владике. Комесар под сабљом и калпаком прогласи да отвара седницу саборску и преда краљево писмо патријарху. Патријарх га отвори и расмотри, онда га комесаров актуар Киш прочита мађарски, а др. Ђирић секретар народни српски.

Док се читало краљево писмо, дотле је стајала једна компанија солдати у паради војничка је банда свирала и три су тона избачена.

Кад је краљево писмо прочитано онда комесар честита народу српском, што је већ једаред добио темеља законитог за своју цркву и школу и усклигне: да живи краљ, што посланици прихвате с узвиком: „живио!“

После тога благодари патријарх краљу на милости а комесару на труду.

По томе се кр. комесар удали. Патријарх одреди да перовођа у продуженој седници буде Ст. В. Поповић. За тим јави патријарх да су умрли посланици прота Бабић, Ђорђе Мандровић, и Никола Лугумерски. Сва тројица буду уписана у читуљу саборску.

Патријарх хтеде даље да пође, но Милетић устаде и рече да троје није било у реду што се тога дана на сабору догодило.

Прво, није било у реду, што је комесар сабор отворио, јер по закону патријарх сазива сабор, а ко га сазива тај га и отвара. Друго, није било у реду што патријарх није био председник него комесар, а сабор је онда само сабор, кад му председава његов председник, треће је што краљево писмо нису читале саборске перовође. Сав сабор признаде да Милетић има право и та се ствар сутра дан поправи. Првога дана и за то не би било читање у реду што није било на сабору онолико посланика, колико се иште да сабор може наређивати што.

Сутра дан прочита се на ново краљево писмо и устројство саборско, и по предлогу Брановачковоме одреди се да се респект (тако се зове краљево писмо) преда њима деветорици и то: владици Живковићу, Брановачком, др. Милетићу, Касапиновићу, Николићу, проти Стефановићу, мајору Стефановићу пароху Јеврићу, да га проуче и сабору да кажу шта о њему мисле и да одреде шта се све у овоме сабору радити има. После тога одреди се да се изабере посланик за ердевички срез на место др. Милана Јовановић, који је отишао у Рисно у Далмацији за лекара, а тако исто да се и у Сомбору један изабере.

Пошто је још на место покојног Мандровића изабран за перовођу др. Лаза Костић, сврши се седница другог дана и одреди се, да не буде саборске седнице, докле одбор, који ће да прегледа краљево писмо не буде са својим послом готов, што ће два три дана трајати.

Сада ћемо да речемо коју, какво је то устројство што је потврђено.

Одмах напред морамо рећи, да у њему има до 30 измена од онога устројства, што га је сабор, тако према вољи комесаревој дотеривао, да се у њему и не види воља народна. Као пензум (задатак) бачки

што професор испоправља, тако је одговорно министарство испоправљало саборско устројство.

Одмах у имену како ће се сабор звати налазимо измену. У ономе што је сабор послао на потврду, стајало је: устројство српског народног црквеног сабора, а у потврђеном стоји овако: устројство грчко-источног српског народног црквеног сабора. Кад то тако стоји, онда изгледа, да се ми сами зовемо грчко-источни Срби. Та ми смо источно-православни Срби, ми нисмо грчке вере, јер те вере и нема, јер су и Грци вере источно-православне, па ако смо с њима једне вере, онда нека нам се та вера и једнако зове.

Даље, де год је реч о сабору, о митрополиту, ту је дометуто „грчко-источни“.

Што је врло важна а по право народно незгодна измена, то је, да онда, кад се један сабор распусти не мора се за три месеца нов сазвати, него да тек патријарх мора за три месеца Његовоме Величаству поднети извештај зарад сазивања новог сабора а влади по томе стоји од воље, хоће ли га и после шест месеци и после годину две дана сазвати. Једно је још добро, што је потврђено, да се сабор мора сваке три године држати, те неће бити као досада што десетинама година пролазаху докле сабор добисмо.

Изменута су сва места где се говори, да се саборски рад влади на потврду подноси, па се вели, да се има све подносити председнику угарскога министарства. Да није тако речено, онда би се морало подносити и влади хрватској, бар ради оних, који су под њоме.

Да је среће, ми би жалили што то није, ал овако кад је рана дубља, кад нам брат очи копа, боље је што је тако изменуто.

Незгодна је и та измена, да сабор не мора се увек онде држати, где је митрополит-патријарх, него да се може одредити, да и на другом месту буде, као што је некад био у Темишвару.

Говори се да је влада хтела и овај сабор у Будим сазвати, а каква би слобода била тамо сабору, и колико би прилике било да се неко застраши, неко поама? Ето један комесар у Карловцима, па шта уради, а шта би било кад би се сваког посланика по један латио. Сабор ће јамачно гледати, да добије бар она права, која свако друштво има, а ту је и то да може седити где хоће, а власти је слободно доћи и гледати шта се ради.

Али ништа није једним махом постало. И свеомгући Бог је свет за 7 дана стварао. Сада бар знамо на чему стојимо, те ако то и није камен, нека је и дрво, наше је и неможе нас нико одатле стерати. Кад ојачамо донећемо у темељ камен, кога неће нико моћи покренути.

И како се до сада доста забравило шта беше у устројству то ћемо овде што је важније из потврђеног устројства навести.

1. Сабор има право да уређује црквене и школске ствари и да води бригу о свима фондовима, који се тичу школе и цркве.

2. Посланика има 75. 50 бира народ сам и ти морају бити световни а 25 бира народ заједно са свештенство и ти морају бити из свештенства. Осим тога патријарх и владике имају право бити на сабору.

3. Посланици се бирају на три године.

4. Сабор се састаје редовно сваке треће године између Ускрса и Духова. Кад дакле прођу Духови треће године, а сабора не буде, онда ћемо се одмах питати: Шта је то, где је, зашто, и наша ће реч да важи. Ми ћемо онда питати, зашто није био, а не мољакати да буде.

5. Сабор редовно има шест недеља трајати.

6. Председник је сабору патријарх или најстарији владика, а подпредседника бира сабор, који онда председава, кад патријарх или владика не може.

7. Од сада ће постојати саборски одбор, у коме ће бити њих деветорица. Патријарх, један владика, два свештеника и 5 световњака. Све осим патријарха бира сабор. Тај одбор траје докле и сабор траје, који га је изабрао, дакле 3 године. Одбор овај ради уместо сабора. кад сабор није на окупу, али онако како му сабор заповеда.

Тај одбор надгледа сва добра црквено-народна. Он има право да намешта све чиновнике, фишгале, економе, рачуновође код фондова, фондација и завода, који се тичу целе митрополије, и како ће сад престати асистенти народнога фонда, то ће томе одбору бити први посао, да њихова места другима попуни.

Одбор тај даје зајмове из црквено-народних фондова. Одсада дакле, ко зајма из патријаршије тражи, на тај ће се одбор морати обраћати. Патријархов секретар перовођа је тога одбора.

Одбор тај прегледа у последњем прегледу рачуне манастирске и завода народних, као: богословије, гимназије и т. д.

Одбор тај састаје се четир пута на годину и то: у месецу марту, јуну, септембру и новембру, и то тамо где патријарх седи. Ко с њиме посла имао буде, ваља да га у то време потражи, а и новине ваљало би да јављају кад је одбор на окупу.

Одбор плаћа сву штету, која се због његове кривице у народним добрима учини.

Одбор овај, то нам је јамство, да оно што сабор нареди, неће лежати као до сада само на папиру. Да је тога одбора било, другчије би нам данас биле и општитне и епархијске скупштине и манастири. Кад свој надгледа, другчије иде него кад то туђин чини. Саборски одбор дакле надгледаће, да се извршују саборске наредбе, а сабор нам јамчи, да овај неће моћи самовољан бити, јер ће сабору одговарати и сабор који је одборника наместио може га и скинути.

Још нам ваља напоменути две наредбе, које у устројству саборском стоје.

Једна је у §. 4. који гласи: „Напутци од стране бирача не вежу посланика.“ Дакле бирачи не могу казати посланику: Ми смо те изабрали ето и ти сад мораш овако на сабору се владати, иначе ниси наш

посланик. Посланик мора имати одрешене руке, јер не мора оно најбоље бити, што његови бирачи хоће. На сабору је више глава са више страна, па ту се добро прорешета све и онда, бар обично, што је најбоље то се прими. Бирачи могу саопштити своју жељу и своје потребе посланику и он их треба сабору да прикаже, али он и ако је изабран у једном крају, он је посланик читавог народа и мора се на целину, на све обазирати.

Друга је наредба у §. 16. устројства, који каже:

„Сабор не прима никаква изасланства“ „Свако општење сабора особама, телима или властима иде преко председника саборског.“

Дакле депутације, као што је обичај кад ова или она општина што тражи, не прима сабор. Те депутације нека иду управо патријарху, па што имају за сабор, нека му писмено предаду и могу га молити да се он заузме за то, али на сабор не могу ићи, да што говоре, него да слушају као и други, шта се на сабору ради.

НЕКАДИСАД.

(Реч у своје време.)

Кад оно пре пет сто прамалећа, дична тробојница из мртве руке Срба барјактара паде, кад бесни азијат на тој тробојници ерст Христов крвљу покаља, кад потавни сунце славе наше, кад поста Србин роб, заосташе свети намастири задужбине врлих нам предака, да чувају име српско, да потоњи зрачак непотавне, да буду спомен, закриље несретна народа.

Српска сирочад, што испод крвничког мача избегаше, нађоше у смиренним калуђерима нове родитеље своје, они им беху и отац и мајка, они их штитише, недадоше да потоња узданица српска по праху глупости се ваља, но неуморним трудом настојаху над остављеном сирочади, да им бар кол'ко тол'ко очи отворе, да их одгају, учише их вери, учише их књизи, причаху им славна дела умрлих дедова, отаца, подсећаху их да и у њима српска крвца тече, па уливаху у млађане груди плам освете, мржње на диндушмана.

Кад би крвно око турско, упазило Српкињу лепоту-девојку, када би деви гроза загрозила, еће скорим харем каква бесна азијата дичити, да ће морати лепу веру Исусову погасити, да ће полумесеком ерст заменути, винула би се у тихи манастир, да је бране чувари светиње српске.

Када би несити крвник, и последњи залоговак окорела хлеба, из сухе, изнурене руке јадне раје изтргнуо, када би раја од тешке глади земљи клонула, крочио би из мирна намастира, верни пастир, пружио би хлеба страдалнику, напојио би га хлађаном водицом, испрао му грдне ране, па разастро мекану постељу, неби ли му нов живот дао.

Где требаше савета, где требаше помоћи, тамо је калуђер тежио.

Раја је намастире дигла, она их држи на видуку, дарива их обилато, то је његова својина, то је оп-

шта штедионица, у коју сваки из народа по могућству даје, да кад буре дуну, кад га невоље спопану, има коју пару заштеђену, да немора туђим вратма досађивати.

Они то знађаху, знађаху и помагаху.

Шта су муке мученика других, на спрам мука, што их по који калуђер за лепу веру Христову, и за народ свој поднесе?

Синцир, колац, палаш, и танка вешала, била им је награда за све њихне труде, ал' они остадоше верни светој цркви; народу свом.

Кад им је мрца крвца од тешких окова лопила, кад у мугама издисаху, последња им молитва беше за народ свој.

Но то је некад било, другчије је сад.

Данас оном, к'о на се навлачи ризу калуђерску, нису тежње онако чисте, узвишене, ко што негда беху. Из свака мига извире му себичност. Докона ли те сешка, скинуће те до голе душе, њему је до самог себе стало. Та ту је себичност тако ужасна да ради себе и од себе се боји, да ради себе и на себе мрзи. Ни око му у глави једно другом не верује.

Нема више уздања, да ће ти калуђерска рука помоћи пружити, а да гледи, е те на комаде секу, нису данас намастири народни, о том ни спомена нема.

Народ, то је последња брига.

Тек по неколико још је заостало, који су вредни називати се потомцима, врлих нам предака, још они једини чувају све светиње Срба, ал' и њих по мало нестаје, и последња клица права калуђера оће да угине, за навек да угине.

Па кад буре дуну, кад се дин-душман на те склопи, ко ће ти тада светињу твоју чувати, ко ће ти се за јадну сирочад бринути, ко ће их сачувати, да неоглађају свето српско име, јадни Србе? **Ја.**

НАРОДНА ШКОЛА И УЧИТЕЉ.

(Свршетак.)

2. Нека се и народним учитељима бар десетогодишња повишица и то најмање 10% (десет на сто) даје.

3. Ако смо вољни, да се учитељима плата уредно и у своје време а не као досада зло и наопако издаје; то ваља да се донесе закон, да је свака епар-

хиска управа од својих подручних општина прописани учитељски принос“ (култус) било којим му драго путем, у једну тако звану епархиску благајну дужна инкасовати, и дотичним мест. школ. органима (школ. одборима) ради исплате својих учитеља преко свог епархиског благајника у своје време достављати.

4. Нека сабор стави у просветни буџет једну известну своту новаца, која би се на предлог епарх. школ. одбора, ревносним — трудољубивим и угледа достојним учитељима сваке године као награда издавати имала.

5. Нека се установе срезка школ. надзорништва.

6. Нека се и код учитељског сталеза уведе степен „аванцовања“ па ако се установе среска школ. надзорништва — које је врло нужно — ван ако нећемо да нам мест. школ. одбори и одсада као и досада спавају — то да се за ова предпоменућа звања, извршни — одлични и испраковани народ. учитељи, и то од срезких учитеља бирају. Ову функцију могли би учитељи обављати, без да своју учитељску службу напусте; само би им за ово морали срезови пристојну годишњу награду одредити.

7. Учитељи после 30-сето годишњег службовања свог, нека се стављају у мировину.

8. Сабор ваљало би да одмах и без сваког даљег одлагања, донесе: „уредбу“ у погледу установљења фонда за мировину учитељску — његове породице. Да нам се неби учитељска сирота од немила до недрага потуцала — јер ово, колико је учитељска, толико је дваред и народна срамота.

9. Нека сабор поради на том, да се народни учитељи ослободе од војничких дужности. Јер ако се ово неучини врло ће их мало младића бити, који ће се учитељском звању одавати.

10. Нека сабор извуче народне учитеље из садањег скученог положаја њиног, и нека их учини независним и слободним од свачијег притиска. Јер учитељ само као слободан и неодвисан човек може слободно — а не робски — поверену му младеж гажити и васпитати.

11. Нека се право учитељског избора с' општине пренесе на епарх. школ. одбор. Јер до данас имасмо небројено прилике видети како наше општине учитеље бирају. Овде нећу наводити, шта у многим општинама приликом овом познанство, пријатељство и сродство појединих рекурената кортеповањем у атар свог чине, то нам је свим познато, него ћу овде говорити о том, како од потражитеља бива обично онај од општине понајпре за учитеља изабран који је „Појац“ па ма квалификацију најлошију имао, на

ово није и негледити нит ко за ово пита! Особито у простијим општинама — а ових и јест највише.

Епарх. школ. одбор, он ће умети сваког сврш. приправника односно испракованог и ревсног учитеља, по његовој способности и вредноћи достојно оценити, и за оно и онако место, за које је заслужан изабрати.

Јер овако понајбољи учитељи ако нису само од природе леним гласом одарени, могу покрај најлешни учитељски својстава својих, целог века свог, у сиромашним општинама, покрај најубе плате остати, — док се међутим, „певци“ а при том слаби учитељи по најбољим штацијама шире. Ово дакле предпостављање „певца“ „учитељу“ неодговара ни најмање садањем духу времена, и ваљало би томе законом на пут што пре стати.

Наше црквене општине када баш тако желе изредне певце имати, требало би да за ове, одреде пристојну годишњу плату, и отворе „конкурс“ па да им је просто, нег бирају кога им је воља.

Кад могу на другу страну на хиљаде утући, зашто неби и певцу, који им својим леним певањем срце и душу не само увесељава него и оплемењава, коју форинту жртвовали, као што то честите општине по диштрикту чине.

А учитељ нека је у строгом смислу само учитељ и ништа више.

Ја мислим да ово што је досада овде речено неће, и не може се никако узети, као претеран захтев с' тога; што се данас од учитеља много и сувише иште а овамо му се за све то одвећ мало даје.

Завирите само у отворене учитељске конкурсе, па да видите и да се дивите, шта све општине наше ишту од оног, који жели за учитеља изабран бити. Ту се хоће и да је учитељ редовне свакидашње школе, и да је учитељ пофторне школе, да је црквени певач, а где је ван седа на један сат хода „Водица“ као код нас, да мора и водички певац бити, даље да је скуиштински односно одборски бележник, и шта ти ја знам, што се год од њега захтева и зажели, то он хтео, нехтео, мора да врши ако је рад да на миру прође.

Браћо учитељи! неседите с' крштених руку, нечекајте да вам се све готово на тањиру носи — него који пером владате, макните с' њим, пишите и говорите о унапређењу своје школе — а и себе самог, па шат вас чује онај — који треба већ једном да нам ванај саслуша!

Стапар 1. Маја 875.

Јован Ајдуковић.
учитељ.

О П Р О С И Д Б И.

Просидба је двојака. С једне стране, она је погодба; а с друге, почетак супружнога живота.

Као погодба, она је била неки трговачки уговор између оца и младожење, један је нудио да прода,

а други обрицао да купи. с канаром, ради боље тврђе. Губитак канаре каштиговао је онога који није одржао реч, а накнађао онога који је остао на речи.

Такав је био кроз дуго време дух старих закона. Кад се Ћи непосредније умешала у прошевину, онда се осетила нека измена. Чим је она уговарала, онда је и капара припадала њојзи.

У Ђерманских народа, и у средњем веку, прошевина се подиже на један ступањ више, и поста неки морални уговор, нека обвеза части. Могло се просити или усмено, или писмено, или кроз посланика. Ова три начина изражавала су се овом реченицом: „Ја тебе примам, и дајем ти себе за заручника.“ Капара, која се давала у руке трећему, или какав прстен, који се натињао на прст девојци, стварно су потврђивали ову прошевину али је ова капара више имала да каштигује кривога, него да нагнади остављенога; ти су народи сматрали поврх кривде за испрошеницу, још и увреду коју је ваљало каштиговати, и јавни морал осветити. Из тога је поникао један цео ред каштига: обвеза је била тако чврста, да је тек вечита болест, као губитак кога уда. или смртна, као што је губа, јавна брука испрошенице, или остављање за три године, могаху раскинути. Осем ових законских узрока за раскидање, свако друго врдање од дане свете речи, било је кажњиво, и то жестоко. Свуда је прво пропадала капара; у неких варварских племена још се плаћала голема глоба; код других се наморавао младожења, да испуни обећање; у Бургињона је таком човеку каштига била смрт. Једна се слободна удовица испроси за Фрегедесила; дар се да: па тек на један пут, без икаквог другог узрока, осем Ђефа, Фрегедесило остави испрошеницу, па испроси другу. „Нека кривци, вели Гондебод, буду каштиговани смрћу.“

Прева је, продужујући последице просидбе и после раскида, установила између заручника и заручнице неку врсту родства, које се већ не може да избрише као и природно сродство. Брак с братом или оцем онога или оне, која је била заручница, био је родоскврњење; таки су супрузи бивали одлучивани од преве а њихова деца проглашавана су за незакониту. Признајемо и сами, ма колико да нам се чине претеране ове последице, има у тој вери од обећања

нека величина, која нас потресе и преко наше воље. Шта је јаче, да одржи у душама поштовање себе сама, и тврђу дане речи! Где је речитија поука у поштовању сиротињи женскиња! Има ли спасовнијега закона од овога уподобљавања обрицања, која су њој дата, најозбиљнијим и најтврђим уговорима! Ту је жена доиста неко створење освећено, а брак ствар света.

Наш је закон пресекао сва та предања: никакве бриге не води он о части људи, никакве старости нема о достојанству жена: клетва се изневери, обећање се наруши и погази ногама, некажњеност покрива све; обећање брака, обећање писмено, потписано, само је парче хартије коме се смеју и кад га потписују, или је то мамац којим се спекулише. Шта говорим ја? Човек какав може ући у коју породицу, испросити девојку из те куће, показивати се свакоме с именом и правима заручника, може добити у опхођењу с њоме оне чисте сведоџбе милоште, које су као прво напуштање личности; па, пред самим олтаром, може јој учинити самртну поругу казавши нећу, ни за што друго него само за њев, и никаква га каштига не ће постићи за ту свирепост, нити му ишта смета, после осам дана, доћи с другом заручницом пред отај исти олтар. Душа ваља, слобода пристати или не пристати остаје цела све до последњег тренутка; тако исто противно је мудрој предвиђавности као и самој слободи, да се од обећања женидбе начини сама женидба: венчати на силу једнога момка и девојку, било би врло често само обезбедити њему срамоту а њојзи несрећу. Али и дана вера има такође своје право; а образ ваља да има своје предохране. Раскид често оставља ружан глас на вереници, и свет вавек сумња да ли томе није узрок каква тајна грешка. Ако дакле вереник хоће да раскине, без законита узрока, ту започету заједницу, нека је прекине; али нека јача каштига буде ономе који газа клетву, и нека поштовање закона према личној независности не буде потпуно ослобођење клетвопреступљења. (Поводом тим што донесмо белешку о уважању грађанскога брака у Швајцарској извадисмо и ово из листа „Школе.“ У.)

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

XIII Имали месец уплив на време?

У опште је распрострањено уверење да месец има уплив на време, и то не само код простог народа, већ и код образованих. То уверење ни једни ни други нису добили отуда, што су одиста посматрали природу, већ из следећег закључка, који у неколико изгледа истинит. Кад је — тако многи веле — месец од онако великога уплива на морску воду, да производи прилив и одлив, то он мора бити још од већег уплива на ваздушно море, и тако наравно упливсати и на само време.

У самој ствари није тако. Већ је велики Лаплас доказао, да тежина какве течности узрокује већи

прилив а тако и одлив. Да је нешто море живом место водом испуњено, како прилив тако и излив били би страхота велики. Дакле у ваздуху истина да мора постојати прилив и одлив, али је он сразмерно много мањи, но код тешке воде. После тога, ми не стањујемо на површини ваздушној, већ у најдоњем слоју његовом, и упливи тога прилива и одлива тако су мајушни у овоме најдоњем слоју, где и јесте постављено време, да се нису могли определити и поред најтачнијега и најревноснијег посматрања барометра.

Међу тим научењаци су имали толико респекта према томе народном уверењу, да су предузели нај-

тачнија испитивања и посматрања, само да то питање изведу на чисто.

Испитивања таквих било је од три руке.

Прво, близина или удаљеност месеца од земље, какав уплив има на време, односно топлоте и хладноће? — Друго, какав уплив то има на кишу или сухоту ваздуха? — Треће, различност времена да ли ма у колико зависи од промена месечевих?

Да би одговорили на ова питања природњаци су се користовали најтачнијим посматрањем од близу 40 година, за које је сво време сваки дан, по три до седам пута бележена како топлота и хладноћа ваздуха, тако и притисак и влажност његова. И из испитивања података који су тим начином добијени, уверили су се, да месец није баш без икаква уплива на стање ваздуха; само је тај уплив тако мали, да важност његова за науку о времену сасвим ишчезава.

Кад је месец земљи најближе онда је мало нешто хладније, но кад је од ње најдаље; али мањак топлоте просечно не износи више од петине једнога степена, а то је разлика која је савршено без уплива на време. — Што се тиче кише, она нешто ређе пада у време кад је месец најдаље од земље, а чешће кад је најближе; али је и та разлика превећ мала. У иљаду случајева кише 488 кишних дана долазе у

време кад је месец најдаље од земље, а 512 кад је најближе.

Што се тиче ваздушнога притиска, он је мало већи кад је месец најудаљенији од земље, но кад јој је најближи, али је разлика још далеко мања, но што смо је видели и код топлоте и код кише, тако, да се на обичном барометру не може ни опазити.

Како највећа обмана у народу влада у томе, што се мисли да су промене месечеве, т. ј. растећа и смањујућа се светла површина његова, од великога уплива за време, то су природњаци најтачније проматрали тај уплив. Али се и ту нашло, да је разлика времена толика колико и никаква, и да је то из простог незнања и сујеверја, кад људи мисле и говоре, да се о мени месечевој и време мења. Промене месечеве не бивају на једанпут, већ сасвим правилно и постепено, с дана у дан, од минута у минут, а време се међу тим у нашим пределима, врло често напрасно мења.

Отуда су сад сасвим на чисто, да наука о времену ваља да посматра и испитује само земљу и њен положај према сунцу, после тога још и ваздушно струјање положај сухоземних и водених просторија, а друге небеске појаве сасвим да остави на страну. К.

Т Р Г О В И Н А.

Прошле недеље као што јависмо, беше доста лепе кише. На мести је помешана била с ледом и начинила доста штете, као што је то случај био у Жабљу. Мајске бубе доста чине штете. Сена ће ове године мало бити, нарочито тамо где ливаде нису подводне. А и сламе као да неће изобиља бити. Лоза је јако заостала у три до четир недеље. Воћу је по Срему много шкодила гусеница, која је са топлим ветровима донешена. По неку врсту воћа, тако су обрстиле, да воћка изгледа као опаљена. Репица је већ цветала. Вода у Дунаву долазила је, остале реке стоје на једној мери.

У Пешти шеница је прошле недеље у 5—10 нов. пала. Сада се рана ко је на мање има, боље даје продати на месту него где су пијаце. Човек који неколико мерова жита има, нека их продаје један по један у своме месту, јер купац, који узима себи за рану меров два, радије ће дати нешто више него ићи по то мало у варош на пијацу.

Јечам је такође у Пешти у 5—10 нов. по мерову пао. За средњу врсту плаћано је 2 ф. 30—40 нов.

Кукуруза здрава нема, и што га има, плаћа се по 3 ф. 5 н. а лошији много јефтиније.

И зоб је ударила натраг до 7½ н. по мерову. За 50 бечки фуната плаћало се 1 фор. 95 новч. до 2 фор. 7 нов.

Брашно је добро пролазило, нарочито лебње, јер га је много за потрошак у земљи требало. Сада већ

сиротиња баш и у оним крајевима, где жито роди, купује брашно, јер свога нема а ни марве нема на чему би га самлела, и овако јој јефтиније дође. Цена је остала по томе као и прошле недеље.

Трговина са свињама беше и у Пешти и у Бечу слаба, јер их много има. У самим аукционарским салашима у Штајнбруку код Пеште има 10.600 комада различите сорте.

Маст је такође у цени пала, цента је 44—45 ф. без бурета.

Шљиве су у читаву форинту пале при крају прошле недеље.

Мед је 28 фор.

Восак од 80—102 фор. цента.

Шећер 25 ф. 75 нов. до 26 ф. 50 нов.

Петролеум 11 фор. бечка цента.

Репица за август-септ. 11 ф. 75 н. 150 фун. бечких. Банатска за јули и август 10 ф. 50—90 нов.

Кромпир нов из Италије плаћа се по 12 ф. цента бечка, а стари кошта 1 ф. 70—80 н.

Коже овчије немачке 3 ф. 60 н. до 4 ф., српске и турске 1 ф. 15—28 н.

Коже јагњеће куповаху само за Ђурчије. Добре банатске 1 ф. 5—15 нов., лаке 50—60 нов.

Киша о којој у прошлости броју јависмо, да је у среду почела падати, падала је тај дан у Калочи, Кашави, Ђуру, Мохачу, Капошвару, Новом-Саду, Кашвији, Печују, Пожуну, Калочи, Сексарду, Великом Ва-

раду, Дебрецину, Дуна-Фелдвару, Барчу, Кишинди, и у околини тих места, негде ни пун сахат негде дуже од сахата. У Бачкој, где је год падала, свуд су

е њоме задовољни. Де је не беше, ту не стоји најбоље са раном, нарочито је пина репицу опипала и друга згадија тамани усеве.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Мл. — Срем 8. маја. У колико су нам школе празније, у толико се све већа и грђа зла у нашем народу једне и друге вере догађају. Навешћемо овде немиких и крвничких догађаја. Прошле године догодило се убијство у Гибарцу, и то са маленкости. Идући из Кукујеваца две породице шокачке у Гибарац са тако званог „Кирбаја“ стану се у путу утривати, те у томе једна се кола изврну и више их се тешко озледе. Они изврнути заосташе на путу, а онај што их је изврнуо, приспе пре својој кући у Гибарац. — Тек што је коње из кола изпрегнуо, а чељад се у собу спремила, ето ти онога изврнушега у авлију с пушком о рамену, с речма: „Што ти нас изврну, и жену ми и децу озледи?“ У тај мах пуче пушка, и онај што их је изврнуо, остаде у својој авлији мртав. — Дакле то беше жртва тако звани „Кирваја“ и то о тројству у Кукујевци. Обе породице су од могућнијих. Комесије, истраге и адвокати на даље своје раде а породице обих кућа упропашћују се.

Прошних дана и опет се подобан и грозан случај десио.

Беше и опет „Кирбај“ у Гибарцу. По подне пијано у неописаном трку нагрне све својим кућама, те да „Кирбај“ без по-

кора не прође, на друму к Шиду, стане један да своју жену кара и да туче, други опомене првога, да не туче своје жене, на што други у мах се своје жене и окану, те приђе другоме што га саветоваши да своје жене не туче, и потезе ножа иза појаса те удри га у срце. Несретник је на мах мртав остао. —

Ето таке су последице од „Кирбаја“, а узрок је у првом реду глупост и незнање, а у другоме и само некоје свећенство, које не само да пук свој не поучава, него још горе квари га. Радећи тим дојакошњим злим радом, пука на врат на нос не стаје, те је лако могуће да за 65 година тога пука више неће бити. Што не дај боже. —

Баш саде сазнадосмо још за некоја убијства. Прошних дана у Вуковару једнога дана убише двојицу. Па како? Најпре у једној биртији једнога келнера ножем убодоше, који је и мртав остао, па онда те исте убијце безбригеша кренуше се у другу биртију, те и тамо случајно и другог келнера заклаше. — Така чуда кад се у главном месту догађају и по јавним местима, онда се даде замислити, шта тек по селима бива, а још лакше увидети, докле је поквареност достигла.

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.

од попа Л.

Ја сам вас одабрао за дело за које вас је природа створила. Ви ћете имати своје празнике, биће ту плача, рана, крви, крви која ће тећи без икакве опасности по вас, и нико вам се сили неће смети противити, јер то и јесте кључ нашега јунаштва.

То рекав, сви се растурише, и велики град поста као неко велико дрво, кога људи залију отровном течностју те га својим корењем у себе усисе, па мешајући се са соком, трује му цвет, плод, лисје и нагриза трулежом његово сухо грање.

А мени се учини као да сневам грозан сан, док ме ужасна ларма не истрже из сметености. То је била вика гњевна помешана ломљавом, као да се кости ломиле, јауци оглушујући и тужни и дивљи смех, и ја видех гомилу младих људи, деце, испребијане, искрвављене, које гураше пред собом, трпаше их у каљугу из које чете пијане духом сотонским беху изишле, и врата окована гвозђем отвараше се и затвараше се, и страшна се тишина учини.

И ја се створих у једној дворани, тавној дворани. Ја познадох онога који управљаше на овоме месту; он није био сам: око и поред њега гураше се неке црне хавети с којима се он саветоваше шапатом.

И за мало, па се црне хавети разиђоше. Хтедох

и ја за њима, али они пренуше по ходницима тавним и мучилиштим, куда ме покварен ваздух хтеде угушити.

И док сам ја размишљао у себи о свему виђеноме пун туге и ужаса, кад ево ти оне исте гомиле коју видех да је вуку у каљугу праћене оним истим гадовима љутским. Они их гураше, кроз неки узан и низак пролаз, у коме видех неке мрке слике, праве слике целатске, и чух неке гласове оштре и загушљиве, и спрдње сурове и падаће лешава; ја се осетих у некој тешкој запари такога задаха, као онај што се из гробља подиже, и умало што не падох.

А они које ту стрпаше умираше свакога тренута, умираше на мукама нечувеним. Ваздуха није довољно било да им окрепи колико толико жудне груди, а њихови удови сударајући се одјекиваше као луна од костура. Свакога јутра износише по који леш, полагаше га у сандук, и носише га без попа, без молитве, у свакој тишини на гробље.

А из груди ми се препуњених ужасом, оте узвик: Господе, е да ли је сотона победио?

А један ми глас рече: Погледај!

И ја погледах у вис, и видех у сјају небескоме мученике смешећиве.

ШТАБИВА ПО СВЕТУ.

— И у Швајцарској је уведен грађански брак предопштинским поглаваром и без свештеника. Сав народ је позван да о томе своју реч рекне и 210.000 рекоше да хоће грађански брак а 203.000 да неће и тако остаде како први рекоше.

— Још један сукоб између Турске и Црне-Горе ни утишао се није а већ се други диже. Лађи што ју је руски Цар покљонио кнезу Црногорском допусте из Цариграда да по турским водама одплови у Црну-Гору. Капетан на лађици, Црногорац, истакне на лађи црногорски барјак. Валија свадарски заиште да се барјак скине и попрети да ће иначе пуцати на лађу. Из Цариграда дође заповест да се лађа пропусти, ако се капетан обвже да ни на Рјеци неће уздићи црногорски барјак. Река је вода црногорска и капетан не хтеде Турцима по вољи учинити него заиште од кнеза упутство и стави се под заштиту руског конзула. Због тог малог догађаја, али из кога истиче да Турска не признаје, да је Црна-Гора сам свој господар, него јој забрањује дивати авоје заставе као нама Сапари, може лако до озбиљни заплета доћи.

— На хрватском сабору рекао је посланик Макавец бану, да је бан тако слаб, да је дотле дотерао, да није ништа друго него чиновник мађарске владе, и да министар хрватски у Пешти је лутка у рукама мађарских министара.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Несрећа са непажње и незнања). Из Црне Баре пише нам г. Васа Вујић економ ово: „Недавно оде мати једна са својим сином на овдашње језеро, тако звано Вир на коли, да опере два руна вуне; а син јој да опере зелена кола. Оперу и мати вуну и он кола и истера их на брег, но не допадне му се како је опрао, окрено натраг и утера коње с коли заједно у Вир, наиђе на незгодно место и коњи одма запливају. Он се поплаши, јер незнаде пливати, скочи преко лотре у воду и од страха удави се. Тужна је мати за њим око воде лелекала и за њим ће кукати до гроба; јер је Милан био од својих 22 године. Изваде га. При опелу покојниковом говорио је свећеник Петар Маринковић жалосно слово, на које су се сви скупљени заплакати морали.

Лака му црна земљица; (Ово је доказ, да треба човек да се учи свачему поштеном, што му ма кад користити може. За што, да момак од 22 године незна пливати. То незнање ето главом плати, а тако често бива и са другог. Школе наше треба и за то да се побрину, али шта ћемо кад се бежи од школе. У.)

(Наша браћа Хрвати.) У осечком листу „Драва“ читамо ово: „У понедељак увече будем с неколико својих познаника у Керновој гостионици у дољној вароши, и ту сам се са својим друштвом мирно забављао. У истој гостионици бежу и два дољно-варошка (католичка) капелана Пинтер и Анаковић, први јако угрејан. Са овима беше неколико чиновника. Ни ја ни нико из мога друштва не даде ни најмањег повода, а г. капелан поче показујући на мене и на моје друштво Србе и српски народ најаднијим речма ружити. Да би сваку кавгу избегао, остао сам ја поред свега тога миран, и тек кад је г. капелан с претњом дошао мени и песницу ми под носметуо, гурно сам га да се од њега одбраним, изашао сам по томе из те гостионице и отишао у другу, де сам свога пријатеља младога Т.ћа затекао. Али и ту неостадох дуго на миру. После четврт часа дође капелан Анаковић са својим друштвом и још с врата повика: „Браћо, ево нашли смо кога тражимо“, наручише по томе „хрватскога вина“ и Анаковић је чешће викао претећи, „да нико жив неће из собе изаћи.“ Мој друг слугећи, да то неће

на добро изаћи, устаде да иде, али му Анаковић и друштво му не дадоше, тек кад је он показао да у њега шале нема, пустише га, да се тим жешће на мене баце, јер кад сам и ја кући пошао, скочи Анаковић, забрави врата и попрети још једаред „Ову собу неће нико жив оставити,“ те ми на силу пође пута пречити. Ко зна на што би напослетку изашло, да у онај мах, када сам ја врата обио, није млади Т. довео полицију. Изнашајући пред свет владање оних, који су позвани, да проповедају слово божије, примећујем да сам се већ тужио суду у Осеку на јавно насиље.

У Осеку 14. маја 1875.

Андрија Симоновић.

(Избор пароха у Пешти) обављен је 18. о. м. Темешварски Ђакон Јеврић добио је 13 гласова, катихета гимназије новосадске Костић 11, Моловић парох Крчедински а сада администратор парохије Пештанске 4 а парох Јанковић из Илока 2 гласа. Сада остаје конзисторији да од прве тројице наименује једнога.

(Избори посланика.) Доловачки капелан Болгарин изабран је на место пок. Мандровића на карловачки сабор, Лука Петровић и Цера Слешчевић из Карловца на место Бакића и Јована Бошковића.

(Како стоје народи у Угарској.) По званичном рачуну има Маџара 5.538.000 4.874.000 Славена, 3.484.000 Романа 1.700.000 Немаца, дакле свега 10.058.000 скоро још толико колико Маџара а ни сабору није ни десети посланик не мађарски.

(Како су погубљена два Турчина) која су осуђена због подгоричког покоља на смрт, о томе пишу из Скадра ово: 30. априла баш у поноћ дође војска пред тамницу и подели се на двоје. Једни узму оне, које ће у Цариград на вечиту робију водити, а други узму оне, које ће погубити. Овима последњима речено је, да их хоће у другу тавницу да преместе. Но кад изађу иза вароши, војска се заустави и обесе их, а ујтру предаду се мртве лешине сродницима, да их по закону саране. Дакле толико важи суд у Турској, да се и сами Турци крију кад извршују пресуду. Војска се плашила крвне освете, јер до 900 људи погинуло је за ову годину из крвне освете.

(Нова мера) почеће од 1. јануара 1876 г. У Срему је наређено да свака општина мора имати нове мере. Одређене су и власти, које ће пазити, да се мери на нове мере. Те власти седиће у Илоку, Шиду, Руми, Иригу, и Черевиху.

(Народно друштво жена.) У Љубљани има више немачких и немшкитарских трговаца, то јест таквих, који се или из Немачке у Љубљану ради добитка доселише, или пак који су рођени Словенци, а држе се за Немце, то јест прави словенски Шаренаци. Ти се људи, веле „Новице“, у свакој пригоди показују непријатељи и издајце словенскога народа; тога ради основало се друштво народних жена намером, да наведу пук, нека купује потребите ствари, не код немачких и немшкитарских трговаца, него једино код својих народних. То је право, јер као што нас хришћанска љубав учи, да свакога на свету љубимо и добро му чинимо, исто тако нам вели, да нам мора бити први свој и пријатељ, а за њим туђин и непријатељ.

Из места, где немамо скупљача, добили смо претплату од свију досадашњих претплатника. Молимо дакле и г. скупљаче да се пожуре са скупљањем. Ако би баш по некоји досадашњи претплатник хтео да га до летине пречекамо, шта знамо, ако Бог да, лећо није далеко, учинићемо и то, само нек нам се јави.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Манта Поповић.